

»Za nas mlade pa je bil takrat precej nedostopen,« je dejal dr. Potočnik, »ker so bile med nami vendarle velike starostne razlike.«

Izrazil je tudi zadovoljstvo nad tem, »da je današnji dan posvečen dr. Henrikumu Tumi in njegovi 130-letnici rojstva. Tudi moje prizadevanje je bilo, da dr. Tumo postavimo ramo ob ramo k dr. Kugyju, ki so ga imenovali kralj Julijskih Alp, ker je znal lepo opisovati svoja doživetja v gorah. Tudi dr. Tuma v svoji knjigi izredno simpatično in pohvalno piše o teh gorah, čeprav manj s čustvenimi navdih. Dr. Tuma je skratka pisal drugače. Mislim, da je prav, da nekoliko popravljamo krivico, ki smo jo dr. Henrikumu Tumi nehote prizadejali.«

V nadaljevanju razprave za okroglo mizo je govoril še dr. Branko Marušič o dr. Henrikumu Tumi — politiku in Marko Waltrisch o Tumi — gospodarstveniku. Prvi je posebej poudaril, da je bilo v Tumovi naravi, da se je vsakemu svojemu delovanju, ki se mu je posvečal, predajal z vso svojo strastjo in je hotel biti na vsakem od teh področij popoln. »Zato bi naredili napako,« je dejal, »če bi ga hoteli predstaviti predvsem kot planinca — ali predvsem kot kaj drugega, kar je še bil.«

Verjetno se bosta kdaj našla avtor in založnik, ki bosta posvetila vsem Tumovim dejavnostim ustrežno pozornost, tako da bomo lahko prebrali celovit in ustrežno ovrednoten prikaz bogatega in plodnega življenja dr. Henrika Tume.

TUDI V PZS AKCIJA »10 % MANJ NESREČ«

GORE NEOPAZNO POBIRAJO DAVEK

BINE VENGUST

V tolminski Enoti temeljnega sodišča sem čakal pred razpravo dvorano, kjer je potekala razprava proti vodji izleta. Sodniki naj bi ugotovili dejansko stanje v gorski nesreči, ki se je pred leti zgodila v strmih pod Malim Mangartom. V čakalnici je bilo še nekaj ljudi. Vsi so bili nekam resni in zamišljeni. Vsak izmed čakajočih je bil namreč v bolj ali manj neprijetni vlogi: kot tožitelj ali obtoženec, sodni izvedenec ali priča, sorodnik ali prijatelj tega ali onega. Tudi meni je bilo nelagodno, četrta sva s Pavletom skrbno napisala izvedensko mnenje o nesreči in nama je pri tem pomagal Jelko, ki je takrat v nesreči reševal zbegane otroke in je še najtočneje vedel, v kakšnih razmerah je vodnik izleta vodil devetnajst otrok v starosti od deset do štirinajst let: najprej po Slovenski poti na Mangart, nato pa (ker se ni upal otrok peljati po isti poti nazaj v dolino, Italijanska pot pa je bila še prekrita s snegom) se je vodnik odločil, da bodo sestopili po zelo zahtevni gorski stezi v dolino Koritnice. Neprijetno sem se počutil ob vprašanju, ki sem si ga zastavil kot predstavniku planinske organizacije: ali je naša organizacija storila dovolj, da bi bilo v naših gorah manj nesreč?

Leto dni po nesreči smo v podobnih letnih razmerah Pavle, Jelko in podpisani prehodili celotno pot, ki jo je prehodila izletniška skupina do mesta nesreče, kjer je nesrečni Dean zdrsnil po travi zelo strmega pobočja v smrt. Jelko nama je pokazal še prostor, kjer se je skupina malo

pod drevesno mejo v redkem drevju in grmovju ustavila in od koder je vodnik odhitel v dolino po gorske reševalce.

ŠTIRJE IZVEDENSKI ODGOVORI

Temeljno sodišče v Novi Gorici je zaprosilo Komisijo GRS pri PZS za izvedensko mnenje o vzrokih nesreče, da bi preiskovalni sodnik lahko končal svoje delo. Sodišče je postavilo štiri vprašanja:

1. *Ali so bili udeleženci izleta, ki je bil razmeroma dolg in naporen, nanj kondicijsko dovolj pripravljeni oziroma ali je bil zanje ta izlet primeren, posebno še glede na starost in izkušnost?*

(Namesto izčrpnih odgovorov iz izvedenskega mnenja dajem le izvlečke.) Polovica udeležencev izleta je izjavila, da še ni bila v gorah. Za načrtovano turo bi potrebovali enajst ur hoje. To je za začetnike vsekakor obilen zalogaj. Za mlade velja načelo postopnosti, prehajanje od manj napornih izletov k zahtevnejšim turam in podvigom. Udeleženci izleta so bili torej zelo mladi in neizkušeni ter fizično in psihično nepripravljeni na tako zahtevno gorsko turo.

2. *Ali so bili udeleženci za ta izlet ustrezno opremljeni oziroma kako bi morali biti opremljeni?*

Večina udeležencev je bila obuta v najrazličnejših gumijastih copatah, tudi smrtno ponesrečeni Dean. Rezervnih oblačil in perila v glavnem niso imeli. Trije so nosili kratke hlače. Hrane v nahrbtnikih so imeli malo, sicer pa je bila večina brez na-

Vódenju po gorah bi morali posvetiti več pozornosti, da bodo imeli gorski reševalci manj dela
Foto: Mirko Kunšič

hrbtnikov. Tehničnih pripomočkov (vrv, cepin) niso imeli nobenih. Skratka: za neprostovoljni bivak niso imeli prav ničesar.

3. Ali je bil ta izlet ustrezno organiziran in voden oziroma kako bi moral biti organiziran in voden?

V planinski organizaciji poznamo vzorec za organiziran izlet. Tu ni bilo ničesar takega. Vodja izleta ni vedel niti tega, da je Mangartska koča zaprta. Ni poznal razmer na poteh, ki vodijo v dolino, saj po njih še ni nikdar hodil. Preden se je podal na pot, bi moral izločiti vse udeležence, ki so bili pomanjkljivo oblečeni in obuti. Za skupino sedemnajstih otrok bi vodja potreboval poleg spremljevalke — medicinske sestre vsaj še štiri kvalificirane spremljevalce. Izlet torej v celoti ni bil primerno pripravljen, organiziran in voden. To je najbrž posledica pomanjkljivega znanja vodje izleta o hoji in gibanju v gorah, nepoznavanja razmer na poteh, po katerih so se gibal in nedvomno tudi tega, ker vodstvo ni bilo strokovno usposobljeno za vodenje izletov v zahtevnem visokogorju.

4. Mnenje o morebitnih drugih okoliščinah, ki so pomembne za obravnavani primer.

Pomemben delež k nesreči je vsekakor prispevalo vreme. Na orientacijsko najtežavnejšem terenu jih je zajela megla. V tistem kraju se steza slabo sledi in ponekod povsem izgine za nekaj deset me-

trov. Ob lepem vremenu je z lahkoto najti nadaljevanje prave smeri. Vsekakor je bila lahkomišelnost odločitev vodje izleta za pot, po kateri še ni hodil. Naše pravilo je, da nihče ne sme voditi izleta po območju, ki ga osebno temeljito ne pozna. Megla in rosenje sta spremenila strmo travno južno pobočje Mangarta v še nevarnejše.

VODJA IZLETA JE KRIV

Primer, kot je bil izlet 6. julija 1982, je tipičen izlet v gore, kakršne v velikem številu organizirajo najrazličnejši prireditelji in pod vodstvom najpestreje usposobljenih posameznikov. Slednji imajo vse prepogosto dosti premalo izkušenj in znanja, zato pa po pravilu vse preveč podjetnosti in poguma. Kako bi sicer lahko sprejeli po nesreči podane izpovedi vodje obravnavanega izleta »Lahko povem, da otroci res niso imeli kakšne vrhunske opreme za take izlete, ker ni potrebna; vsekakor so bili za Mangart zadostno opremljeni«? Vsekakor kot neodgovorno in lahkomišelnost dejanje.

Enota temeljnega sodišča v Tolminu je na obravnavi spoznala vodjo izleta na Mangart za krivega in izrekla kazen enega leta zapora, pogojno za dve leti. Obsojeni vodja izleta je zanikal krivdov in izjavil, da se bo pritožil na višje sodišče. Torej se bo obravnava najbrž ponovila.

Izlet na Mangart se je za mladega Deana končal tragično. Vsi drugi udeleženci so odnesli zdravo kožo, ker je vodja izleta po nesreči preudarno ukrepal, z obilo sreče prišel zdrav v dolino in hitro alarmiral gorske reševalce. Ti so svoje delo vzorno opravili s pomočjo vse tehnike, ki jim je ta trenutek na voljo.

NESREČA NA KOŠUTNIKOVEM TURNU

Lani 12. junija se je pripetila na avstrijski strani Košute gorska nesreča z dosti bolj tragičnimi posledicami. Avstrijski gorski reševalci so v dolino prinesli trupla treh udeležencev izleta, ki ga je organiziralo planinsko društvo Ljubljana-Matica. Čeprav je pri tem društvu organizirano izletništvo že dolga leta dobro utečeno, so izlet na Košuto površno pripravili. Izbrali so napačen čas, kajti snega je bilo v severnih ostenjih Košute še veliko. V razpisu za izlet niso navedli, kakšno opremo naj gorniki vzamejo s seboj. Organizator ni poskrbel za sposobnega vodjo in na 57 udeležencev so imeli samo enega vodnika, ki je po veljavnih planinskih pravilnikih izpolnjeval pogoje. Organizator se je po nesreči izgovarjal: če bi moral poskrbeti za pravilno organizacijo izleta, bi bil izlet stroškovno nedostopen za večino udeležencev in v planinski organizaciji ne bi bilo več izletov v gore.

Obe mišljenji, ono z Mangarta kot tole s Košute, sta tipični mišljenji za mnogo izletov nasploh. Razlika je samo ta, da je bila na prvem izletu lahkomišelnost plačana z enim človeškim življenjem, v drugem pa s tremi.

Za številne povsem enako slabo pripravljene in vodene izlete pa ne vesta niti javnost niti javno tožilstvo, ker se zaradi sreče (in ne zaradi znanja in pravilne organizacije) prebijejo skozi preizkušnje in nevarnosti, ne da bi se tega zavedali. Delamo pač po brezkušenem obrazcu: za tvegano dejanje se odločamo zavestno in podzavestno, pri tem sodelujemo v večji ali manjši meri z lahkomišelnim ukrepanjem, kar seveda močno povečuje tveganje; če se zgodi nesreča, so posledice, ki pa s časom splahnijo in pozabimo nanje; če pa posledic ni, je izlet uspel in je bilo torej vse v redu. Zato lahko neodgovorno delamo naprej!

KRIVDA OSKRBNIKOV POTI

Glavni odbor PZS je 19. in 20. novembra lani v planinskem domu na Gorah dokaj obširno razpravljal o analizi gorskih nesreč v letu 1987 in o nesreči na Košuti. Med zapisanim najdemo naslednjo ugotovitev: če hočemo imeti veliko planinsko organizacijo, moramo imeti tudi široko razvejano vzgojno delo; mi pa sedaj delamo ravno obratno: imamo razvejano planinsko organizacijo, vendar mora vsak njen del posvetiti obilo časa prav tistim vzgojnim elementom in preventivnim ukrepom, ki odstranjujejo ali manjšajo vzroke za nesreče v gorah.

Ne vem, zakaj ne bi še mi v naši planinski organizaciji uvedli akcijo »10 odstotkov manj nesreč v gorah«. Manj nesreč pomeni manj poškodovanih in manj smrtno ponesrečenih gornikov. S tako akcijo bi se zgedovali po programu Sveta za vzgojo in varnost v cestnem prometu. Tudi cesta skoraj neopazno pobira svoj davek: vsak dan slovenske ceste terjajo po eno človeško življenje. Tako kot gore: ne vse žrtve naenkrat; v času večjega obiska gorá vsak teden po eno žrtev in še tri bolj ali manj poškodovane zraven...

Ko razmišljam o nesreči pod Mangartom, se mi nehote vsiljuje misel, da se vodja nesrečnega izleta ne bi odločil za neznan pot v dolino Koritnice, če na začetku nekdanje poti ne bi na skali lepo in čitljivo pisalo v rdeči barvi: Koritnica. — Torej: društvo, ki se je zavezalo, da bo na svojem območju vzdrževalo gorska pota, bi moralo odstraniti vse smerne znake, ki lahko zavajajo gornike, da zaidejo na pot, ki je več ni oziroma so samo še negotovi ostanki; gorniki, ki so vajeni hoje po brezpotjih, pa itak sovražijo rdečo barvo.

Ko sva s Pavletom pripravljala za sodišče izvedensko mnenje, sva se pri oceni te poti poleg tega, da sva jo prehodila, sklicevala tudi na planinsko karto Julijske Alpe — zahodni del 1:50 000 in dokazovala, da pot v Koritnico ni označena z rdečo črto, ampak s prekinjeno črno, kar pomeni, da se pot slabo sledi in ni vzdrževana, kdor pa se odloči za hojo po njej, veliko tvega. Toda kdo bi vedel, da je Planinska založba obravnavano pot rdeče označila od tretje dopoljene in popravljene izdaje naprej! Zraven je prav po pilotsko zapisala: »Planinska založba pravno ne odgovarja za stanje in kvaliteto zavorovanja in markiranja planinskih poti.«

Pričakujem, da bo v naslednji dopoljeni in popravljene izdaji tudi Slovenska smer v Triglavski steni označena z neprekinjeno črto rdeče barve.

OPAZUJMO SAMI SEBE, KO STOPAMO STRMO V HRIB

NAPOR

MARJAN KORDAŠ

Menda je hodec v gore dobro treniran, če zmore višinsko razliko 300 metrov na uro. Seveda je jasno, da bo na to trditev slabo treniran človek gledal drugače kot dobro treniran. Tisti pa, ki bi v človeku videl nekakšen stroj, bi se namrdnil; že kratek račun bi mu namreč pokazal, da je človek — kar zadeva moč — prava ničla v primerjavi s stroji iz našega vsakdanjega življenja. Tako se na primer spominjam svojega prvega zimskega vzpona na Grintovec. Z Urošem, ki je bil moj prvi vodnik med zimskimi vzponi, sva bila oba precej brez kondicije. Medtem ko sva do Kokrskega sedla rabila tri ure, sva za zadnjih sto metrov višinske razlike do vrha rabila célo uro. Ko sem po tem izletu doma za šalo izračunal svojo moč (upoštevaloč tudi težo nahrbtnika in druge kovinske opreme), sem videl, da sem se na začetku vzpenjal z močjo približno 80 W, proti koncu pa komaj s približno 50 W!

Za stroje, ki jih srečujemo v vsakodnevem življenju, je značilno, da jih lahko ustavimo in tako ne porabljajo energije. Avto, ki stoji v garaži, ne porablja bencina! Za živa bitja, torej tudi za človeka, pa velja, da jih ne moremo »ustaviti«. »Živeti« v nekem smislu pomeni »vrteti se v prostem teku«. Organizem sesalca je torej nekakšen biokemični stroj, ki potrebuje energijo za vzdrževanje samega sebe (to je za vzdrževanje svojega življenja), lahko pa tudi opravlja mehansko delo. Tako dela na primer telo odraslega človeka med mi-